

УДК 378. 147

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В САМОСТІЙНІЙ НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Мірошниченко В.М.

Національна академія Національної гвардії України

Статтю присвячено аналізу самостійної навчальної діяльності майбутніх філологів. Виокремлено типи самостійної роботи студентів. Встановлено функції, які виконує самостійна робота. Узагальнено роль інформаційних технологій у процесі самостійної навчальної діяльності студентів. Визначено доцільність поєднання традиційного та нетрадиційного виду навчання. Обґрунтовано переваги віртуального та дистанційного навчання.

Ключові слова: самостійна навчальна діяльність, інформаційні технології, дистанційне навчання, віртуальне навчання, філологічні дисципліни, студент-філолог

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ- ФИЛОЛОГОВ

Мирошниченко В.Н.

Национальная академия Национальной гвардии Украины

Статья посвящена анализу самостоятельной учебной деятельности будущих филологов. Выявлены типы самостоятельной работы студентов. Определены функции, которые выполняет самостоятельная работа. Обобщена роль информационных технологий в процессе самостоятельной учебной деятельности студентов. Определена целесообразность сочетания традиционного и нетрадиционного вида обучения. Обоснованы преимущества виртуального и дистанционного обучения.

Ключевые слова: самостоятельная учебная деятельность, информационные технологии, дистанционное обучение, виртуальное обучение, филологические дисциплины, моделирование, студент-филолог

THE APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE SELF-STUDY ACTIVITY OF STUDENTS-PHILOLOISTS

V.M.Miroshnychenko

The National Academy of the National Guard of Ukraine

The article deals with the necessity of the individualization of the students' self-study by the means of information technologies which activate their work during the educational process favouring the quality of education. Principles that provide efficiency of self-study are defined.

The role of information technologies in the process of individualization of self-study is generalized. It is highlighted a relevance of the combination of traditional and innovative methods of teaching. The advantages of virtual and distance learning are presented.

As a result of our study, we concluded that computer technologies have the following facilities: they provide an opportunity not only dissemination of educational material and recording the responses, but also the analysis of the responses and requests of students, which is very important for independent work; they connect the educational material (a computer program) with the student in a dialogue mode, simulating some of the functions of the teacher and, to some extent, communication; there's carried out in automatic mode multivariate statistical collection and analysis of information obtained in the course of computerized classes without disturbing the natural flow of the computer lesson. Thus, the interactive learning technology helps the student make adjustments in the tactics of self-education, and the teacher develop a personal approach to an individual learner and to the class as a whole.

Modern educational technology such as: cooperative learning, project methodology, the use of interactive learning technologies, Internet – resources help imple-

ment a student-centered approach to teaching a foreign language, providing personalization and differentiation of learning based on students' abilities, their level of training and aptitude.

Key words: self-study, information technologies, distance learning, virtual learning, philological disciplines, modelling, student- philologist

Постановка проблеми. Важливого значення в умовах розбудови української держави, глибоких і динамічних перетворень, що відбуваються у всіх сферах суспільства, набуває підготовка конкурентоспроможного, компетентного, висококваліфікованого спеціаліста, який був би активною й творчою особистістю, здатною адекватно оцінювати ситуацію, самостійно робити свій вибір, ставити й реалізовувати цілі й завдання, свідомо оцінювати свою діяльність на основі аналізу, що, у свою чергу, вимагає оновлення вищої школи, першочерговим завданням якої є перебудова самостійної роботи студентів та управління нею. У нормативних документах Міністерства освіти і науки України щодо адаптації вітчизняної вищої освіти до Європейської системи навчання зазначено, що освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки фахівців повинні мати професійну спрямованість і здатність відповідати ринку праці [7, с. 7-11]. На сьогоднішній день питання підвищення ефективності професійної підготовки спеціалістів і максимального використання з цією метою можливостей самостійної роботи набувають актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальнотеоретичні питання професійної підготовки бакалавра в контексті сучасної модернізації освіти висвітлено у працях таких науковців, як Н. Бібік, С. Гончаренко, О. Рудницька, В. Семиченко та інші; питання розвитку творчої особистості вчителя у процесі професійної діяльності, його педагогічної майстерності вивчали З. Бакум, І. Зязюн, А. Мудрик та інші; теорії освітніх технологій досліджували І. Бех, Л. Виготський, В. Давидов, Л. Занков, М. Пентилюк, О. Савченко, Г. Селевко, С. Сисоєва, І. Якиманська та інші.

Мета статті – проаналізувати роль інформаційних технологій у процесі самостійної навчальної діяльності студентів-філологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Джерелом самовдосконалення, самоосвіти студентів має бути здатність безперервно відображати світ, відбирати та інтегрувати інформацію, накопичувати досвід самоосвіти і на цій основі виробляти вміння самореалізації, адже головна ознака самостійності – це не просто засвоєння знань, а обов'язкове їх творче перетворення і набуття вмінь і навичок самостійно набувати знання. Це може бути реалізовано у процесі цілеспрямованої й систематичної самостійної діяльності, під час якої майбутні фахівці набувають досвіду професійної мобільності, виробляють уміння самостійно працювати над собою, постійно підвищувати свою кваліфікацію та оновлювати й поглиблювати свої знання. Важливість самостійних занять полягає в тому, що по-перше, будь-яка робота включає елемент самостійності в тому розумінні, що засвоює людина навчальний матеріал завжди сама. По-друге, самостійна робота передбачає найбільшу різноманітність діяльності тих, хто навчається, а отже, забезпечує найбільш ефективний рівень засвоєння. По-третє, лише самостійна робота дає знання й переконання, хоча початок тут може бути закладено іншими заняттями. По-четверте, самостійна робота є основою майбутньої самоосвіти спеціаліста, формує відповідну мотивацію та навички самоосвіти.

Таким чином, підготовка майбутніх фахівців повинна бути спрямована на формування здатності до самостійної роботи, вироблення таких якостей, як творчий підхід до розв'язання різноманітних проблем, прагнення до самовдосконалення, до самоосвіти, до самореалізації [5].

У роботах науковців [2;4] самостійна навчальна діяльність вивчається, виходячи із розуміння її значення у становленні майбутнього професіонала. Аналіз цих досліджень свідчить, що в системі вищої професійної освіти самостійна діяльність є механізмом відтворення предметно-проблемного поля майбутньої професійної діяльності, оскільки у процесі самостійної навчальної діяль-

ності закладається інтегративний вектор навчально-теоретичних, проєктивних, конструктивно-технічних, регулювальних, змістово-операціональних видів діяльності.

П. Підкасистий виокремлює такі типи самостійної роботи, як самостійна робота за зразком (робота виконується на основі зразка, докладної інструкції, тому рівень пізнавальної активності та самостійності не виходить за межі репродуктивної діяльності); реконструктивна самостійна робота (інтелектуальні та практичні дії студентів на реконструювання, перетворення навчальних текстів та наявного досвіду вирішення завдань, що пропонуються для самостійного виконання); самостійна робота варіативного типу (пізнавальна діяльність та самостійність студентів виражається у виконанні узагальнень під час аналізу проблемної ситуації, у відмежуванні суттєвого від другорядного; під час виконання роботи такого типу відбувається накопичення нового досвіду діяльності); творча самостійна робота (пізнавальна активність та самостійність студента досягає найвищого рівня, студент отримує принципово нові для нього знання, цінності матеріальної та духовної культури) [10, с. 112].

О. Малихін відзначає, що самостійна робота виконує пізнавальну, навчальну й виховну функції, а як метод навчання – контролюючу функцію, отже розширює й поглиблює отримані на заняттях знання, сприяє формуванню вмінь і навичок вивчення літератури, виховує самостійність, творчість, переконаність.

Важливим питанням формування й організації самостійної діяльності студентів є визначення дидактичних умов ефективності такого процесу навчання, тобто таких чинників навчального процесу, що сприяють покращенню якості навчання. Серед важливих умов забезпечення професійної спрямованості навчального матеріалу – проблемність змісту навчання, організація педагогічної взаємодії в різних навчальних системах, використання різноманітних дидактичних технологій, відповідність принципам навчання. Необхідною умовою впровадження самостійної роботи студентів є відповідне наукове і методичне забезпечення.

Реалізація навчального процесу передбачає використанням сучасних технологій навчання, оскільки лише шляхом традиційної передачі знань неможливо сформувати необхідні вміння та навички. Цього можна досягти, долучивши студента до ситуації активного учасника інноваційного процесу, створивши сприятливі умови для реалізації особистісно орієнтованої, гуманістично спрямованої моделі взаємодії викладачів та студентів.

Розглядаючи ефективне організаційно-методичне забезпечення самостійної та навчально-дослідної роботи студентів, окремо слід акцентувати на інформаційних технологіях.

Інформаційні технології активно впливають на процес навчання, оскільки змінюють схему передачі знань і методи навчання. Разом з тим впровадження інформаційних технологій в систему вищої освіти не лише впливає на вже апробовані освітні технології, а й вводить у процес освіти нові. Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального обладнання, програмних і апаратних засобів, систем обробки інформації, зі створенням нових засобів навчання та збереження знань, до яких відносяться електронні підручники й мультимедіа; електронні бібліотеки та архіви, глобальні та локальні освітні мережі; інформаційно-пошукові й інформаційно-довідкові системи, тощо [8;9].

В. Биков відзначає, що в діяльності навчальних закладів проблемам інформатизації має приділятися першочергова увага. Повинні знайти свого подальшого розвитку педагогічні технології, які базуються на інформаційно-комунікаційних технологіях, зокрема, мультимедійні технології, е-дистанційні технології навчання. Комп'ютерно орієнтовані засоби навчання мають стати базовими інструментами навчальної діяльності під час вивчення переважної більшості предметів. Учений наголошує, що поряд із традиційними підходами, необхідно постійно переглядати й осучаснювати зміст освіти й педагогічні технології, приводити їх у такий стан, який дозволив би забезпечити якісну освіту, підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації вчительських, профе-

сорсько-викладацьких кадрів, управлінського кадрового корпусу освіти для ефективного впровадження у практику освіти інноваційних технологій навчання, що базуються на інформаційних технологіях [3].

У вітчизняному освітньому просторі формується такий новітній напрям, як дидактика дистанційного навчання, що забезпечує всі традиційні види занять у ВНЗ (лекції, семінари, практичні заняття), НДР, самопідготовку, курсове й дипломне проектування, заліки та іспити, а також нетрадиційні (наприклад, метод проектів) форми. За дидактичними цілями дистанційне навчання забезпечує формування знань, повідомлення відомостей, формування вмінь, закріплення знань, контроль засвоєння, узагальнення, удосконалення вмінь. У «Положенні про атестацію електронного навчального курсу на рівні ВНЗ та МОН України» йдеться про те, що дистанційні технології навчання складаються з інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання; інноваційні педагогічні технології дистанційного навчання – це технології опосередкованого активного спілкування викладачів зі студентами, студентів між собою з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи студентів зі структурованим навчальним матеріалом, який подається в електронному вигляді та зберігається на спеціальному навчальному порталі, з урахуванням компетентнісного та особистісно орієнтованого підходу, методу проектів та педагогіки співробітництва [11].

О. Андреев та В. Кухарчук зазначають, що комбінація традиційного та дистанційного навчання дає змогу викладачеві використовувати сильні сторони кожного навчального середовища для досягнення навчальної мети. Кінцева мета комбінованого навчання – підвищення ефективності навчання з використанням систематичної оцінки взаємозалежних змінних та інтеграції засобів навчання. Комбінування навчання сприяє оптимізації ресурсів і часу, навчання стає більш відкритим, студенти мають можливість навчатися керувати своєю діяльністю та відчувати різні типи мотивації і, як правило, готові до успішного завершення курсу. Науковці дійшли висновку, що комбіноване навчання – це ціле-

спрямований процес здобування й формування певного обсягу знань, умінь і навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання та взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання за наявності самоконтролю [1, с. 49].

Як свідчить практика, поряд із комбінованим навчанням, значну увагу варто приділити віртуальному навчальному середовищу. Під віртуальним навчальним середовищем розуміють середовище, яке сприяє виникненню й розвитку процесів інформаційно-навчальної взаємодії між студентами, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності студентів за умови наповнення компонентів середовища предметним змістом певного навчального курсу. До переваг віртуального навчального середовища належать побудова навчання навколо студента – на противагу традиційному навчальному середовищу, орієнтованому на центральну роль викладача, віртуальна оболонка надає можливість студентам навчатися у будь-який час, у будь-якому місці, відповідно до їхнього індивідуального стилю навчання, інтересів, розкладу; відповідність реаліям навколишнього світу – у реальному житті момент навчання настає тоді, коли починається вирішення проблеми або виконання завдання, віртуальне середовище дає змогу навчатися безпосередньо в реальному часі; співпраця – за умови правильного використання таких засобів та інструментів, як електронні дискусії (форуми), електронна пошта, конференції, віртуальне середовище стимулює взаємодію, співпрацю, командну роботу [6, с. 10].

Висновки дослідження. У результаті проведеного дослідження, було проаналізовано вплив сучасних інформаційних технологій на процес навчання студентів філологічних спеціальностей. Виокремлено типи самостійної роботи майбутніх фахівців. Встановлено функції, які виконує самостійна робота. Визначено переваги віртуального та дистанційного навчання, доцільність поєднання традиційного та нетрадиційного виду навчання. З'ясовано, що результа-

тивність навчання у вищому навчальному закладі залежить від міри й характеру застосування інформаційних технологій, залучення студента до дистанційне навчання, уміння працювати та співпрацювати з викладачем й одногрупниками у віртуальному навчальному середовищі, добираючи відповідні засоби.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні особливостей застосування інформаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх філологів.

Список використаних джерел

1. Андреев А. А. Дидактические основы дистанционного обучения в высших учебных заведениях : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / А. А.Андреев. – М., 1999. – 289 с.
2. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи : навч.-метод. посібник / Любов Вікторівна Артемова. – К. : Кондор, 2008. – 272 с.
3. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 1. – С. 18–24. Режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/em15/content>
4. Бойко Н. І. Організація самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах застосування інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Н. І. Бойко. – К, 2008. – 27 с.
5. Зязюн І.А. Філософські проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти / І.А. Зязюн // Педагогіка толерантності. – 2000. – №3. – С. 58-61.
6. Козяр М. М. Віртуальний університет : навч.-метод. посібник / М. М. Козяр, О. Б. Зачко, Т. Є. Рак. – Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2009. – 168 с.
7. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес // Освіта України. – № 60-61, 10 серпня. – 2004. – С. 7-11.

8. Мороз О.Г., Сластьонін В.О., Філіпченко Л.І. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. – К., 1997.
9. Організація самостійної роботи студентів: Навч.-метод. видання. – Черкаси, 2003. – С. 45-65.
10. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование / П. И. Пидкасистый. – М. : Педагогика, 1980. – 240с.
11. Положення МОН від 08.06.10 «Про атестацію електронного навчального курсу». –
Ре-
жим доступу: http://moodle.mnau.edu.ua/pluginfile.php/30663/mod_resource/content/1/PologAtDistKurs.pdf